

Tietotilinpäätös 2020

Vesilahden kunta

Tarja Heino
Tietosuojavastaava

29.3.2021
Kunnanhallitus

Sisällysluettelo

1. Johdanto	3
1.1. Lainsäädännön keskeiset muutokset.....	3
2. Tiedonhallinta	3
2.1. Tilannekuva.....	3
2.2. Tiedonhallinnan kehittäminen	3
2.2.1. Tiedonhallintamalli.....	4
2.2.2. Asianhallinta	4
2.3. Tietosuojan kehittäminen	4
2.4. Tietoturvallisen toimintaympäristön kehittäminen	5
2.5. Tiedonhallintatyöryhmän toiminta	5
2.6. Osallistuminen valtion kehittämissuunnitelmiin.....	5
3. Osaamisen kehittäminen	6
4. Seuranta	6
4.1. Tietosuojamittarit.....	6
5. Jatkokehittäminen ja toimenpiteet vuodelle 2021	7

1. Johdanto

Tietotilinpäättös on laajennettu koskemaan tietosuojan lisäksi myös muuta kunnan tiedonhallintaa.

Tietotilinpäättös tuo kootusti esille tiedonhallinnan toimintakentän aikaansaannokset ja kehittämistarpeet Vesilahden kunnassa. Tietotilinpäättös on osa kunnan vuotuista tilinpäätöstä.

1.1. Lainsäädännön keskeiset muutokset

Yhteiskunnan kiihtyvä digitalisoituminen edellyttää myös uudistuvaa lainsäädäntöä. 1.1.2020 voimaan astuneen lain julkisen hallinnon tiedonhallinnasta (Tiedonhallintalaki) tarkoituksena on varmistaa viranomaisen tietoaineistojen yhdenmukainen, laadukas hallinta ja tietoturvallinen käsittely. Tärkeää on julkisuusperiaatteen toteuttaminen entistä paremmin. Lain tavoitteena on kiinnittää enemmän huomioita tietoaineistojen turvalliseen ja tehokkaaseen hyödyntämiseen sekä edistää tietojärjestelmien ja tietovarantojen yhteentoimivuutta.

2. Tiedonhallinta

”Tiedonhallinta on tietoprosessien järjestämistä siten, että tietojen saatavuus, löydettävyys ja hyödynnettävyys eri tarkoituksiin pyritään varmistamaan tiedon elinkaaren ajan.” Kuntaliitto.

2.1. Tilannekuva

Vesilahden kunta on mukana Tampereen kehyskuntien yhteisessä tietohallinto-organisaatiossa. Vesilahdessa monet käytössä olevat järjestelmät ovat yhteishankintoja ja niiden toimintaympäristöstä vastasi vuonna 2020 Tieto Oyj.

Vuonna 2020 Vesilahden kunta on lisäksi edistänyt organisaationsa digitaalista kehitystä ottamalla käyttöön sähköisen asianhallintajärjestelmän, lisännyt palveluihinsa sähköisen asiainnin mahdollisuuksia ja kehittänyt merkittävästi etätyöskentelyn toimintamalleja koronaepidemiasta johtuen. Käytössä olevat O365-pilvipalvelut tarjoavat joustavat ja nykyaikaiset paikkariippumattomat työvälineet niin hallinnon kuin esimerkiksi opetustoimen etätyöskentelyyn.

2.2. Tiedonhallinnan kehittäminen

Vesilahden kunnan tavoitteiden saavuttamista ja toiminnan tuloksellisuutta ohjataan valtuuston hyväksymällä Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeella. Sisäinen valvonta on osa kunnan johtamisjärjestelmää sekä kunnan johdon ja hallinnon työväline, jonka avulla arvioidaan asetettujen tavoitteiden toteutumista, toimintaprosesseja ja riskejä. Ohjetta päivitettiin vuonna 2020 (valtuusto 31.8.2020/§40).

Kunta otti syksyllä 2020 käyttöön Granite-riskienhallintaohjelmiston, joka pohjautuu COSO ERM -viitekehukseen ja ISO 31000 -standardiin. Palvelu kattaa organisaation kokonaisvaltaisen riskienhallinnan, joka sisältää riskityyppiäon strategisiin, taloudellisiin, operatiivisiin ja vahinkoriskeihin. Palvelu sisältää riskien tunnistamisen, arvioinnin ja seurannan. Kunnan riskejä tarkastellaan kunnan toimialojen ja tulosalueiden tasolla. Tunnistettuja tiedonhallinnan riskejä ovat mm. tietoturvapoikkeamat ja henkilörekistereihin liittyvät riskit.

Myös kunnan hallintosäätöä on päivitetty vastaamaan muuttuvan organisaation ja toimintaympäristön vaatimuksia (valtuusto 16.11.2020/ §53). Vuonna 2020 muutoksia tehtiin mm.

etätyöskentelyvaatimusten vuoksi sähköisten kokousten järjestämisen ja asiakirjojen sähköisen hyväksynnän mahdollistamiseksi.

2.2.1. Tiedonhallintamalli

Uudessa tiedonhallintalaissa säädetään kuvausveloitteesta, tiedonhallintamallista. Vesilahden kunnassa päädyttiin seudulla kehitetyn Excel-pohjaisen mallin käyttöönottoon.

Tiedonhallintamallissa kuvataan kunnan toimintaprosessit ja niihin liittyvät tietovarannot, tietoaineistot, tietojärjestelmät ja tietoturvajärjestelyt sekä kytkökset muihin kunnan toimintaprosesseihin ja ulkoisiin toimijoihin.

Tietojärjestelmiin liittyen kunta ylläpitää myös järjestelmäsalkkua, joka sisältää tiedot käytössä olevasta teknologiasta, tietoryhmät sekä yleiskuvauksen ja käyttäjähallinnan tietoja keskeisistä käytössä olevista järjestelmistä.

2.2.2. Asianhallinta

”Asianhallinta tarkoittaa organisaation toimintaprosesseihin sisältyvien asioiden ja niihin liittyvien asiakirjojen käsittelyn ohjaamista niiden koko elinkaaren ajan. Asianhallinta pyrkii tehostamaan asioiden valmistelua, käsittelyä, päätöksentekoa, julkaisemista, arkistointia ja hävittämistä sekä asiakirjatietojen hallinta.” Kuntaliitto.

Tiera –omistajakuntana otimme vuoden 2020 aikana käyttöön Tiera tiedonhallinta –ratkaisun (pilvipalvelut) sähköistämään kunnan asiankäsittelyprosesseja. Kunta on ratkaisun avulla päässyt siirtymään asiakirjakeskeisyydestä parempaan asiakokonaisuuksien hallintaan. Tieto on helpommin uudelleen käytettävissä ja tiedon eheyden luotettavuus paranee. Järjestelmän käyttöönotto myös tehostaa toimintaa ja asioiden käsittelyä.

Käyttöönotto aloitettiin Fujitsun CaseM asianhallinnan sekä julkaisujärjestelmän käyttöönotolla. Asianhallinnan pohjalle päivitettiin tiedonohjaussuunnitelmaa, joka tukee tiedon elinkaariajattelua. Tiedonohjaussuunnitelmassa määritellään esimerkiksi asioiden ja asiakirjojen julkisuus- ja säilytys-/arkistointitietoja.

Palvelukokonaisuuteen sisältyy myös sähköinen kokoushallinta, jonka käyttöönotto päätettiin toteuttaa vaiheittain. Täysimittaiseen sähköisen kokoushallinnan käyttöönottoon (luottamushenkilöt käyttäjiksi) siirrytään tulevilla valtuustokaudella kesällä 2021.

Asianhallinnan kehittämisessä päätettiin myös sähköisen allekirjoitus –palvelun käyttöönotosta. Palvelu on osa Tiera tiedonhallinnan kokonaisuutta. Käyttöönotto tapahtuu vuoden 2021 aikana.

Asianhallinnan jatkuva määrätietoinen kehittäminen tähtää Arkistolaitokselta haettavaan sähköisen arkistoinnin lupaan, jonka olemassa oleva järjestelmä jo itsessään mahdollistaa.

2.3. Tietosuojaan kehittäminen

”Tietosuoja on perusoikeus, joka turvaa rekisteröidyn oikeuksien ja vapauksien toteutumisen henkilötietojen käsittelyssä. Tietosuojan tarkoituksena on osoittaa, milloin ja millä edellytyksillä henkilötietoja voidaan käsitellä.” Tietosuojavaltuutetun toimisto.

Henkilötietojen asianmukaisen käsittelyn varmistaminen on keskeisestä kaikessa tiedonhallintaan liittyvässä kehittämisessä. Kunta on sähköistä asiointia kehittäessään ottanut lomakkeistossaan käyttöön Suomi.fi tarjoamaa vahvaa tunnistautumispalvelua. Vahvalla tunnistamisella kunta

varmistaa sähköisessä asiointissa asiakkaan henkilöllisyyden ja Suomi.fi Viestit-palvelun avulla viestintä sujuu kumpaankin suuntaan joustavasti ja tietoturvallisesti.

Henkilötietojen turvaamiseen liittyy myös EMMI aineisto- ja mediapankin hankinta. Palvelu on Grano Oy:n tuottama pilvipalvelu, jossa kunta hallinnoi digitaalisia aineistojaan. Palvelun käyttöönoton ensivaiheessa palveluun tallennetaan kaikki kunnan kuvamateriaali, mm. valokuvat ja videot. Henkilötietojen käsittelyn kannalta merkittävää on, että voimme palvelussa hallinnoida myös kuvauslupia ja/tai -kieltoja. Aineisto- ja mediapankki on tavoitteena ottaa käyttöön vuoden 2021 aikana.

2.4. Tietoturvallisesta toimintaympäristön kehittäminen

Tietoturvan osalta Vesilahden kunnassa noudatetaan Tampereen kaupunkiseudun kuntien yhteistä tietoturvapoliittikkaa.

Koronaepidemian puhkeaminen alkukeväästä 2020 muutti nopeassa tahdissa työskentelytapoja seudun kaupungeissa ja kunnissa. Huolenaiheeksi nousi tietoturvallinen etätyöskentely ja seudun tietohallinnossa päivitettiin tiuhaan tahtiin tietoturvaprosesseja ja kiristettiin suojauksia. Palvelimia päivitettiin uudempiin, työasemien Windows 10 päivityksiä tehtiin nopealla aikataululla ja virustorjunnan tasoa korotettiin. Seudulla lisättiin myös verkkokapasiteettia merkittävästi ja uusi VPN-kanava otettiin käyttöön mahdollistamaan lisääntynyt etätyöskentely. Myös henkilöstön käytössä olevaa laitteistoa jouduttiin päivittämään uudempiin, kuten vanhoja puhelimia älypuhelimiin.

Koronaepidemian myötä etätyöskentely lisääntyi myös luottamuselimissä. Vesilahdessa luottamushenkilöitä varten luotiin ohjeistus sähköisten kokousten kokoustyöskentelystä. Ohje sisältää reunaehdot, joilla kokousten laillisuus, päätösvaltaisuus ja tietoturva varmistetaan. Ohje käsiteltiin kunnanhallituksessa (20.4.2020/§93).

2.5. Tiedonhallintatyöryhmän toiminta

Vesilahden kunnassa aiemmin toiminut tietosuojatyöryhmä laajennettiin syksyllä 2020 käsittelemään laajemmin kunnan tiedonhallintaan liittyvää toimintaa (nimen muutos tiedonhallintatyöryhmäksi). Työryhmässä on edustus kaikilta kunnan toimialoilta. Työryhmä kokoontui vuonna 2020 kahdeksan (8) kertaa, noin kuukauden välein. Työryhmän käsittelemien aiheiden laajentumisen myötä työryhmän vetäjäksi siirtyi hallintojohtaja. Muut työryhmän jäsenet ovat kehitysjohtaja, kunnaninsinööri, sivistysjohtaja, varhaiskasvatusjohtaja, ICT-asiantuntija, ruokapalvelupäällikkö ja hallinnon suunnittelija/tietosuojavastaava.

2.6. Osallistuminen valtion kehittämissuunnitelmiin

Vesilahden kunta on mukana valtiovarainministeriön julkisen hallinnon digitaalisen turvallisuuden kehittämissuunnitelman toimeenpanohankkeessa, JUDOssa.

Osana JUDO-hanketta Vesilahden kunta osallistui Digi- ja väestötietoviraston järjestämään TAISTO 2020 –harjoitukseen. Harjoituksen tavoitteena on kehittää organisaation tietoturvallisuuden hallintaa, johtamista ja viestintää tietoturvaloukkauksissa. Lisäksi harjoituksella pyritään kehittämään kunnan henkilötietojen tietoturvaloukkauksissa tarvittavia prosesseja, kuten kykyä arvioida syntyneitä riskejä, tehdä tarvittavat viranomaisilmoitukset ja viestiä tilanteesta.

TAISTO 2020 –harjoituksessa havaitut kolme kehityskohdetta:

	<i>Kehityskohde</i>	<i>Vastuullinen viranhaltija/ toimielin</i>
1	Tietoturvapoikkeamaprosessin kehittäminen	Tietosuojavastaava
2	Tietojärjestelmäsalkun ajantasaistaminen	ICT-asiantuntija
3	Tietosuojakoulutuksen kehittäminen	Tiedonhallintatyöryhmä

3. Osaamisen kehittäminen

Henkilöstön perehdytysuunnitelmassa on mukana tietoturva- ja tietosuoja-asiat. Henkilöstölle on tarjolla kirjallisia ohjeita sekä verkkoympäristö, joka tarjoaa seudullista koulutusta. Tiedonhallintatyöryhmä pyrkii löytämään Vesilahden kunnan henkilöstölle sopivaa tiedonhallintakoulutusta. Kartoitus jatkuu edelleen.

Sähköiseen asianhallintaan siirtyminen (CaseM) muutti salassapidon ja henkilötietojen käsittelyn merkityksen entistä näkyvämmäksi ja järjestelmää käyttäviä viranhaltijoita ja toimihenkilöitä koulutettiin vuoden 2020 aikana tiiviisti.

Vuosi 2020 toi tullessaan todellisen digiloikan kuntasektorin henkilöstölle. Eniten etätyö on lisääntynyt hallinnossa toimivilla, mutta myös mm. varhaiskasvatuksen ja opetustoimen henkilöstö ovat kehittäneet merkittävästi etätyön malleja toimintansa turvaamiseksi. Lisääntyneen etätyön myötä kunnassa otettiin nopealla aikataululla haltuun Office 365-ympäristön työalustoja, mm. Teams-ryhmien, –etäkokousten ja –opetustuntien muodossa. Myös luottamustoimi siirtyi nopealla aikataululla järjestämään kokoukset verkossa heille annetun ohjeiston mukaisesti.

4. Seuranta

Jotta toiminnan tehokkuutta ja onnistumista voidaan mitata, tiedonhallinnan seuranta suoritetaan osana kunnan kokonaisvaltaista riskienhallintaa. Tietosuojan osalta on lisäksi aiemmin määritely kolme tietosuojamittaria.

4.1. Tietosuojamittarit

1: Tietosuoja- ja käsittelytoimien selosteet

Vesilahden kunnan ylläpitämiä henkilötietoja sisältäviä rekisterejä koskevat informointiasiakirjat eli tietosuojaselosteet ovat julkisesti esillä kunnan verkkosivuilla. Tietosuojaselosteita on tällä hetkellä 29 kpl.

Käsittelytoimien seloste on kirjallinen kuvaus Vesilahden kunnan tekemästä henkilötietojen käsittelystä.

<i>Vuosi</i>	<i>Tietosuojaselosteet (lkm)</i>	<i>Käsittelytoimien selosteet (lkm)</i>
2020	29	16
2019	28	16

Mittari 2: Tietoturvapoikkeamat

Henkilötietojen tietoturvapoikkeamalla tarkoitetaan tapahtumaa, jonka seurauksena henkilötietoja tuhoutuu, häviää, muuttuu, henkilötietoja luovutetaan luvattomasti tai niihin pääsee käsiksi taho, jolla ei ole käsittelyoikeutta.

Vesilahden kunnalle on määritelty tietoturvapoikkeamien hallintamalli.

Vuonna 2020 tietosuojavastaava kirjasi kolme (3) tietoturvapoikkeama-ilmoitusta.

Tämän lisäksi tietosuojavastaava otti vastaan muutamia kyselyjä, jotka eivät johtaneet kirjaamiseen.

<i>Vuosi</i>	<i>Tietoturvapoikkeama (lkm)</i>	<i>Ilmoitus valvontaviranomaiselle (lkm)</i>
2020	3	0
2019	1	0
2018	3	1

Mittari 3: Koulutukset ja perehdytykset

Vesilahden kunta ylläpitää henkilöstönsä tietuoja-osaamista koulutuksella ja perehdytyksellä. Toimialat hankkivat ulkoista tietosuojakoulutusta toimialan erityislainsäädäntöön liittyen.

Henkilöstölle tarjottavaa tietosuojakoulutusta ollaan kehittämässä ja etsimässä uudenlaista verkkokoulutusta koko henkilöstölle.

<i>Vuosi</i>	<i>Toimialakohtaiset (lkm)</i>	<i>Yleiset tietosuojainfot (lkm)</i>	<i>Perehdytykset (lkm)</i>
2020	-	-	-
2019	-	1	4
2018	10	2	-

5. Jatkokehittäminen ja toimenpiteet vuodelle 2021

1. Tiedonhallinta

- Kunnan tiedonhallintamallin jatkokehittäminen.
- Tietojärjestelmäsalkun ajan tasalle saattaminen.

2. Asianhallinta

- Kunta kiinnittää vahvasti huomiota tuottamiensa asiakirjojen saavutettavuusvaatimuksiin. Tämä tarkoittaa mm. verkkoympäristöissä jaettavan materiaalin selkokielisyyttä ja oikeanlaista rakenteisuutta.
- CaseM käyttöönoton laajentaminen luottamushenkilökäyttöön (sähköinen kokoushallinta).
- Sähköisen allekirjoituspalvelun käyttöönotolla tavoitellaan joustavampaa ja nopeampaa asiakirjakäsittelyä.

3. Tietosuoja

- Henkilöstön tietosuojakoulutuksen uudistaminen.
- Tietosuojadokumentoinnin katselmoinnin kehittäminen.

4. Tietoturvallinen toimintaympäristö

- Sähköistä asiointia on tarkoitus lisätä entisestään, mm. verkkokauppapalvelun käyttöönotolla.
- Verkkolevyistä luopuminen ja siirtyminen pilvipalvelujen käyttöön.